

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری به منظور ارائه الگوی عملی جهت ارتقای دانش و مهارتهای آنان .

احمد ولی پور^۱
عزت الله نادری^۲
علی شریعتمداری^۳
مریم سیف نراقی^۴

چکیده

هدف این پژوهش بررسی میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری به منظور ارائه الگوی عملی جهت ارتقای دانش و مهارت‌های آنان است. روش انجام پژوهش زمینه‌ای است و جامعه آماری کلیه معلمان شاغل به تدریس در مدارس راهنمایی شهرستان بهشهر در سال تحصیلی ۸۸ - ۸۷ است، نمونه آماری ۱۸۶ نفر از معلمان زن و مرد می‌باشند که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. در این تحقیق از ابزار آزمون محقق ساخته (حاوی ۴۰ سؤال چهار گزینه‌ای) استفاده شده است.

داده‌ها در دو سطح توصیفی (با استفاده از جداول توزیع فراوانی، در صد، میانگین) و استنباطی (با استفاده از آزمون χ^2 و با نرم افزار Spss مورد توصیف و

^۱ دانشجوی دوره دکتری علوم تربیتی واحد علوم و تحقیقات تهران

نشانی الکترونیکی: Ahmad.valipour20@gmail.com

^۲ دکتری روانشناسی عضو هیئت علمی علوم و تحقیقات تهران - استاد دانشگاه علامه طباطبائی

نشانی الکترونیکی: Naderei@hotmail.com

^۳ دکتری علوم تربیتی، عضو هیئت علمی علوم و تحقیقات تهران - استاد دانشگاه تربیت معلم

نشانی الکترونیکی: SHARIAT@SABA.TMU.ac.ir

^۴ دکتری روانشناسی کودکان استثنائی - عضو هیئت علمی علوم و تحقیقات تهران، استاد دانشگاه علامه

طباطبائی

نشانی الکترونیکی: mseifn@hotmail.com

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی ...

تجزیه و تحلیل قرار گرفت. عمده ترین یافته‌های پژوهش این است که میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه‌ریزی درسی و اصول یادگیری با کسب میانگین ۱۱/۴ (در مقیاس ۲۰ نمره‌ای) در حد متوسط است. و همچنین چون مقدار X^2 به دست آمده در سطح اطمینان ۹۵ درصد از مقدار X^2 جدول بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخ‌ها واقعی است و بین فراوانی پاسخها مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار تفاوت معنی دار است. لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه‌ریزی درسی و اصول یادگیری در حد متوسط است.

کلید واژه ها

مبانی برنامه ریزی، اصول یادگیری، معلمان دوره راهنمایی، ارتقای دانش و مهارتها .

مقدمه

امروزه استقرار پویا و تداوم مطلوب نظام آموزش و پرورش شدیداً متأثر از چگونگی و کیفیت برنامه‌ریزی در آن می‌باشد و برنامه‌ریزی فعالیت‌های یاددهی و یادگیری در این میان، اساسی‌ترین آنها است. تنظیم و شکل‌دهی مطلوب برنامه درسی مستلزم توجه همه جانبه به مبانی فلسفی، روانی، اجتماعی آن و اصول یادگیری می‌باشد که توأمان مد نظر معلمان قرار گیرد. معلمان باید کارکردهای اجتماعی مدرسه را شناخته و از آن در رفع نیازهای حال و آینده جامعه بهره گیرند از سویی باید بدانند تدریس و آموزش ماهیتاً یک نظام ارتباطی متقابل است.

کلاس درس به منزله گروه پویای اجتماعی است و مدرسه به مثابه یک نهاد اجتماعی است. از این رو معلمان امروز نیاز به طراحی، هدایت و سازماندهی تجربیاتی را دارند که یادگیرندگان در خلال آنها، به درک و فهم برسند نه این که

صرفاً اطلاعات و مهارت‌های انتزاعی و ساده‌ای را بگیرند و این اطلاعات و مهارت‌های انتزاعی را بخاطر بسپارند. (شریعتمداری، ۱۳۸۷، ص ۳۱۸)

بنابراین تدریس و آموزش و نیز باورها و اندیشه‌های تربیتی معلمان نیازمند تغییر و تحول اساسی خواهد بود که این تغییر و تحول مستلزم شناخت عمیق‌تر ماهیت برنامه درسی، مبانی آن و انواع الگوها و مدل‌های برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری است.

اجتماع امروز از معلمان به عنوان کسانی که رسالت تربیتی دارند و از شاگردان به عنوان آینده سازان فردا، انتظارات دیگری دارد. در آینده ما به افرادی نیازمندیم که بتوانند خودشان را رهبری کنند، تصمیم گیرنده باشند، با مسائل برخورد کرده و آنها را حل کنند و در امور تفکر کنند. مذاکره کننده‌ای زیر دست باشند. علاوه بر آن ویژگی چون انعطاف پذیری، ابتکار، خلاقیت، کاردانی و ذهنی باز داشته باشند و کار معلم، سازماندهی تجاربی است که ویژگی‌ها را در دانش آموزان تقویت کرده و توسعه دهد و دانش آموزان را برای بدست آوردن معنا و مفهوم علوم و پدیده های علمی و درک روابط و الگوها آماده و مهیا سازد. (یارمحمدیان ۱۳۷۷ص ۱۴)

نتایج پژوهش‌های انجام شده مرتبط با موضوع تحقیق نشان می‌دهد که اکثریت معلمان در زمینه‌ی شناخت مبانی تعلیم و تربیت، بهره‌مندی از دانش و مهارت‌های حرفه‌ای مورد نیاز در سطح مطلوبی قرار ندارند.

مهری عابدی اصفهانی (۱۳۷۹) پژوهشی با موضوع «بررسی میزان اطلاعات شخصی معلمان دوره راهنمایی در زمینه طرح و تهیه سوالات امتحانی و مهارت‌های ارزشیابی در استان اصفهان» انجام داده است که نتایج بدست آمده از تحقیق بیان میدارد که، بطور کلی معلمان درباره اصول و روش‌های علمی و ارزشیابی آموزش از آگاهی کمی برخوردارند و نسبت به اهداف آموزش دوره راهنمایی شناخت کافی ندارند و مهارت‌های لازم برای ارزشیابی در سطوح بالاتر

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی ...

حوزه شناختی را ندارند و بین میزان آگاهی معلمان و مدرک تحصیلی تفاوت معنی داری وجود دارد.

حسین جان دایی زاده ۱۳۸۵ تحقیقی به عنوان «بررسی میزان آشنایی معلمان دوره متوسطه با مبانی برنامه‌ریزی درسی و اصول یادگیری در استان مازندران سال تحصیلی ۸۵-۸۴» بعنوان رساله دکتری رشته برنامه‌ریزی درسی با راهنمایی دکتر علی شریعتمداری انجام داده است که نتایج آن به شرح زیر است:

آگاهی اکثریت معلمان دوره متوسطه از مبانی فلسفی، روانشناختی، جامعه شناختی برنامه‌ریزی درسی و اصول یادگیری در حد متوسط می‌باشد و همچنین میزان آگاهی معلمان مرد بیشتر از معلمان زن می‌باشد و دارندگان مدرک تحصیلی فوق لیسانس و بالاتر و با سابقه خدمت ۱۰ تا ۱۹ سال نسبت به سایرین از آگاهی بیشتری برخوردارند. با توجه به رشته تحصیلی معلمان گروه علوم تربیتی نسبت به گروه‌های علوم انسانی و علوم پایه از آگاهی بیشتری برخوردارند. همچنین در ارتباط با سابقه خدمت معلمان دارای سابقه ۱۰ تا ۱۹ سال نسبت به معلمان با سابقه بالای ۲۰ سال و زیر ۱۰ سال از آگاهی بیشتری برخوردارند.

فرانک قنبری پورطالمی ۱۳۷۹ تحقیقی با عنوان «بررسی میزان بکارگیری روش تدریس فعال توسعه شده در راهنمای تدریس کتاب علوم تجربی پایه پنجم ابتدایی توسط معلمان شهر رشت و تأثیر آن بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان در سال تحصیلی» به راهنمایی دکتر علیرضا کیامنش بعنوان پایان نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی تربیت معلم تهران انجام داده است. نتایج تحقیق بیان می‌دارد که بین میانگین نمره تدریس معلمان گروه بالا و پایین در زمینه پرورش مهارت‌های «مشاهده، فرضیه سازی، تحقیق، برقراری ارتباط، مهارت فرآیندی» تفاوت معنی داری وجود نداشت و همچنین بین میانگین نمره نگرش معلمان گروه بالا و

پایین نسبت به پرورش مهارت‌های فرآیندی با نمره تدریس آنها رابطه قوی و معنی‌داری وجود نداشت و همچنین بین نمره تدریس معلمان گروه بالا و پایین با عملکرد تحصیلی دانش آموزان آنها در درس علوم رابطه قوی و معناداری وجود نداشت.

شهناز آبیاری ۱۳۸۴ تحقیقی بعنوان «مطالعه عوامل موثر بر کارایی معلمان در تدریس از دیدگاه مدیران و دبیران مدارس ایلام» بعنوان پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور انجام داده است که نتایج آن حاکی از آن است که بین عواملی چون آموزش ضمن خدمت، رضایت شغلی، میزان تحصیلات، محیط مناسب کار، خدمات رفاهی، روشهای مناسب تدریس و ارزشیابی و کارایی معلمان رابطه معنادار وجود دارد. به این معنا که عوامل یاد شده بر کارایی معلمان تأثیر مثبت داشته است.

هانگ (۱۹۹۶) در پژوهشی با مطالعه توانمندیها و محدودیت های معلمان برای مشارکت در برنامه ریزی درسی مدارس ابتدایی کره، کارآمدی برنامه درسی را منوط به مشارکت افراد و گروههای متخصص و توجه به نظرات معلمان و مدارس به عنوان مشارکت کنندگان در فرایند تهیه برنامه درسی دانسته و بر افزایش آگاهی معلمان و دیگر عوامل مدرسه در زمینه برنامه ریزی درسی تأکید کرده است.

عباس زاده (۱۳۷۹) در پژوهشی با عنوان بررسی میزان آشنایی معلمان استان مازندران با مواد آموزشی و کاربرد آن در آموزش بیان می‌دارد که اکثریت معلمان در مورد اهداف آموزشی اطلاع چندانی ندارند و از مهارت‌های لازم برای بکارگیری وسایل و فناوری آموزشی برخوردار نیستند و ۹۵ درصد معلمان با شیوه های علمی ارزشیابی آموزشی آشنائی ندارند و از نتایج کاربرد آن در تدریس بی اطلاع هستند.

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی ...
اکبر دانایی ۱۳۸۶ پژوهشی بعنوان « بررسی میزان آگاهی معلمان علوم تجربی مقطع راهنمایی تحصیلی از نظریه های یادگیری و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شهرستان سنندج » به راهنمایی دکتر عزت الله نادری بعنوان رساله کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم تهران انجام داده است که نتایج آن حاکی از این است که در مقایسه ی بین دو گروه از معلمان زن و مرد حدود ۹۰٪ معلمان مرد و حدود ۸۰٪ معلمان زن در سطح بالا با اصول و نظریه های یادگیری آشنا هستند و میزان این آشنایی برای معلمان مرد بیشتر از زنان می باشد. در رابطه با میزان آشنایی از نظریه ها و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان باید گفت: حدود ۷۴٪ دانش آموزان از پیشرفت تحصیلی بالا و ۲۶٪ آنان از پیشرفت تحصیلی ضعیف برخوردارند .

عبدالله پوربھی (۱۳۷۳) پژوهشی با عنوان «بررسی میزان آشنایی معلمان پایه چهارم ابتدائی با روشهای تدریس و مفاهیم علمی دروس پایه مربوط به استان بوشهر» بعمل آورده است و نتیجه آن عبارتست از اینکه شناخت معلمان از روشهای مختلف تدریس درجه مطلوب نیست و معلمان پایه چهارم در رابطه با مفاهیم علمی دروس این پایه از آگاهی کمی برخوردارند.

دکتر علی شریعتمداری (۱۳۳۸) پژوهشی با موضوع «بررسی میزان اطلاعات تربیتی معلمان مدارس ابتدائی» در ایران انجام داده است که معلمان مدارس ابتدائی ایران، در زمینه اطلاعات علمی رشته علوم تربیتی، صلاحیت و مهارت های معلمی در سطح مطلوبی قرار ندارند

عزیزالله تاجیک (۱۳۸۳) در تحقیقی با موضوع «عملکرد معلمان پایه ی پنجم ابتدایی با توجه به میزان آگاهی آنان از اهداف روش تدریس، مهارت های تدریس، کاربرد مواد آموزشی و کیفیت سوالات امتحانی در درس تعلیمات اجتماعی جهت دریافت درجه ی دکتری از دانشگاه تربیت معلم انجام داده است نتایج آن حاکی

پژوهشنامه تربیتی

است که اکثریت معلمان اطلاعات و آگاهی کافی از روشهای تدریس ندارند و اکثر معلمان با اصول و روشهای علمی ارزشیابی آشنایی کافی ندارند.

با توجه به مطالب بیان شده این تحقیق با هدف بررسی میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری به منظور ارائهی الگوی عملی جهت ارتقای دانش و مهارتهای آنان انجام شده است. که طی انجام پژوهش به سؤالات زیر پاسخ داده شد:

سؤالات تحقیق:

- ۱ - میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی چگونه است ؟
- ۲ - میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی چگونه است ؟
- ۳ - میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی (اجتماعی) برنامه ریزی درسی چگونه است ؟
- ۴ - میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری چگونه است ؟

روش

این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است و اجرای آن با روش تحقیق زمینه‌ای^۱ محقق می‌شود.

کلیه معلمان دوره راهنمایی شهرستان بهشهر اعم از معلمان زن و مرد که در مدارس شهری و روستائی در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ مشغول تدریس می‌باشند که به شرح جدول زیر می‌باشد:

مقطع	زن	مرد	جمع
راهنمایی	۱۹۱	۱۷۸	۳۶۹

تعداد نمونه بر اساس جدول تعیین حجم نمونه از روی حجم جامعه جدول مورگان. (کیامنش ۱۳۷۷ ص ۲۱۶). که با توجه به نسبت موجود معلمان در دوره راهنمایی که زنان ۵۲ درصد و مردان ۴۸ درصد و بر اساس درصد مذکور معلمان جمعاً به تعداد ۱۸۶ نفر بشرح جدول زیر که بصورت تصادفی ساده انتخاب شدند.

مقطع	زن	مرد	جمع
راهنمایی	۹۷	۸۹	۱۸۶

در این پژوهش روش گردآوری اطلاعات آزمون محقق ساخته بود که آزمون حاوی ۴۰ سؤال از مؤلفه‌های مربوط به مبانی علمی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری طراحی گردیده است و محقق با مراجعه به مدارس و برگزاری آزمون اطلاعات لازم را از معلمان جمع‌آوری نموده است و سپس کلیه اوراق تصحیح و نمرات ارزشیابی بین صفر تا بیست طبقه‌بندی گردید.

¹. Field research

روایی: برای روایی ابزار تحقیق از نظرات و تأیید اساتید محترم راهنما و مشاورین و اساتید دانشگاه استفاده شده است و همچنین برای روایی آزمون از جدول مشخصات (هدف و محتوای) استفاده گردیده است.

پایائی: برای پایائی آزمون از روش آزمون مجدد با استفاده از ضریب همبستگی اسپرمن استفاده گردید که ضریب همبستگی برای سؤالات میانی فلسفی ۰/۸۵ و مبانی روان شناختی ۰/۹۳ و مبانی جامعه شناختی ۰/۹۲ و اصول یادگیری ۰/۸۶ بدست آمده است که به لحاظ آماری مورد قبول و تأیید می باشد. روش های آماری و تجزیه و تحلیل داده ها: برای توصیف و تجزیه و تحلیل داده ها پژوهش از دو شیوه آماری، توصیفی و استنباطی استفاده شد.

۱ - آمار توصیفی: با استفاده از آمار توصیفی، جداول، طبقه بندی داده ها، فراوانی، درصد، نمودار، داده ها مورد توصیف قرار می گیرد.

۲ - آمار استنباطی: با توجه به عادی بودن توزیع داده ها از آزمون مجذور خی دو (X^2) تک متغیری برای تجزیه و تحلیل سؤالات ویژه پژوهش با استفاده از نرم افزار Spss مورد بررسی قرار گرفته است تا تفاوت فراوانی پاسخ مشاهده شد. با فراوانی پاسخهای مورد انتظار مورد مقایسه و تجزیه و تحلیل قرار گیرد و امکان تعمیم یافته های از نمونه به جامعه میسر گردد.

یافته‌ها

سؤال یک: میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه‌ریزی درسی چگونه است؟

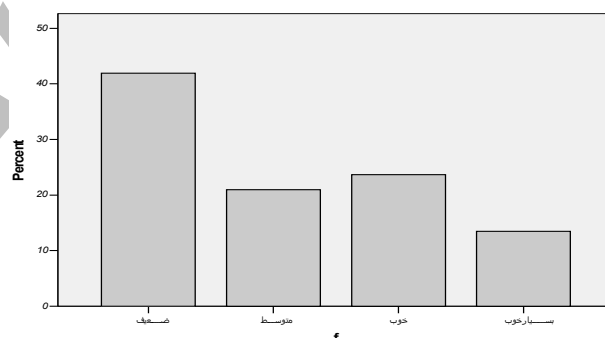
جدول (شماره ۱) توزیع نمرات، فراوانی و درصد فراوانی ویژه تمقیق ۱

طبقه	نمره	فراوانی	درصد فراوانی
ضعیف	۰-۹/۹۹	۷۸	۴۱/۹
متوسط	۱۰-۱۱/۹۹	۳۹	۲۱
خوب	۱۲-۱۳/۹۹	۴۴	۲۳/۷
بسیار خوب	۱۴-۱۶/۹۹	۲۵	۱۳/۴
عالی	۱۷-۲۰	۰	۰
مجموع		۱۸۶	۱۰۰

نتایج آزمون فی دو (X2) بر اساس مقایسه فراوانی‌ها (جدول شماره ۱-۱)

درجه آزادی	کای-دو جدول	کای-دو برآورد شده	سطح معنی داری	میانگین نمره مبانی فلسفی در دوره راهنمایی
۴	۹/۴۹	۳۲/۶۲	۰/۰۵	۹/۴

نمودار شماره ۱

اطلاعات به دست آمده از جدول و نمودار مذکور آن است که میزان آگاهی ۴۱/۹ درصد معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه‌ریزی درسی ضعیف و ۲۱ درصد در حد متوسط و ۲۳/۷ درصد در حد خوب و ۱۳/۴ درصد در حد بسیار خوب می‌باشد. و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (۱-۱) میانگین نمرات معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه‌ریزی درسی ۹/۴ است و چون مقدار $X2$ محاسبه شده (۳۲/۶۲) و در سطح اطمینان ۹۵ درصد از مقدار $X2$ جدول (۹/۴۹) بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخ‌ها واقعی است و بین فراوانی پاسخ‌های مشاهده شده و فراوانی‌های مورد انتظار تفاوت معنادار است و لذا می‌توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه‌ریزی درسی در حد ضعیف است.

سؤال ۲: میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه‌ریزی درسی چگونه است ؟

جدول (شماره ۲) توزیع نمرات، فراوانی و درصد سؤال ویژه تمقیق ۲

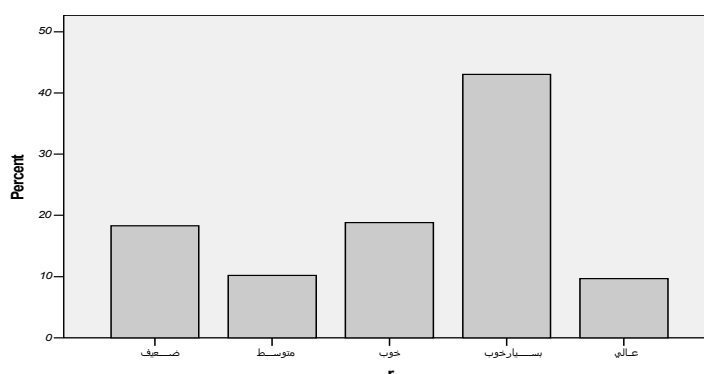
طبقه	نمره	فراوانی	درصد فراوانی
ضعیف	۰-۹/۹۹	۳۴	۱۸/۳
متوسط	۱۰-۱۱/۹۹	۱۹	۱۰/۲
خوب	۱۲-۱۳/۹۹	۳۵	۱۸/۸
بسیار خوب	۱۴-۱۶/۹۹	۸۰	۴۳
عالی	۱۷-۲۰	۱۸	۹/۷
مجموع		۱۸۶	۱۰۰

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی ...

نتایج آزمون فی دو (X2) بر اساس مقایسه فراوانی ها (جدول شماره ۱-۲)

درجه آزادی	کای- دو	کای- دو	سطح معنی	میانگین نمره مبانی روانشناختی
۴	۹/۴۹	۶۸/۴۶	داری	در دوره راهنمایی
			۰/۰۵	۱۲/۳۳

نمودار شماره ۲

اطلاعات بدست آمده از جدول و نمودار (۲) مؤید آن است که میزان آگاهی ۱۸/۳ درصد معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی ضعیف و ۱۰/۲ درصد در حد متوسطه و ۱۸/۸ درصد در حد خوب و ۴۳ درصد در حد بسیار خوب و ۹/۷ درصد در حد عالی می باشد و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (۱-۲) میانگین نمرات معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی ۱۲/۳۳ است و چون مقدار X2 محاسبه شده (۳۸/۴۶) و در سطح اطمینان ۹۵ درصد از مقدار X2 جدول (۹/۴۹) بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخها واقعی است و بین فراوانی پاسخهای مشاهده شده و فراوانی های مورد انتظار تفاوت معنادار است و لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی در حد خوب است.

سؤال ۳: میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی (اجتماعی) برنامه ریزی درسی چگونه است؟

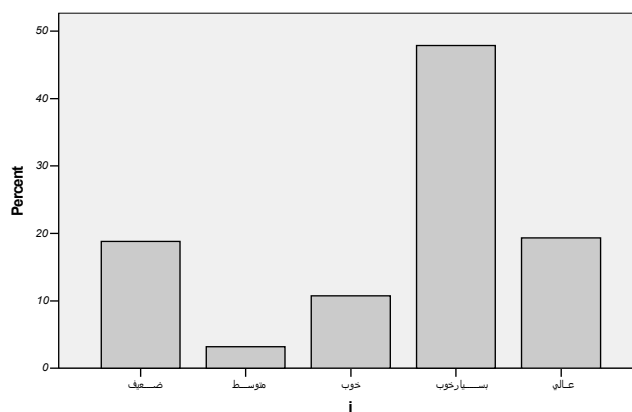
جدول (شماره ۳) توزیع فراوانی، نمرات و درصد سؤال ویژه تمقیق ۳

طبقه	نمره	فراوانی	درصد فراوانی
ضعیف	۰-۹/۹۹	۳۵	۱۸/۸
متوسط	۱۰-۱۱/۹۹	۶	۳/۲
خوب	۱۲-۱۳/۹۹	۲۰	۱۰/۸
بسیار خوب	۱۴-۱۶/۹۹	۱۹	۴۷/۸
عالی	۱۷-۲۰	۳۶	۱۹/۴
مجموع		۱۸۶	۱۰۰

نتایج آزمون فی دو (X2) بر اساس مقایسه فراوانی ها (جدول شماره ۱-۳)

درجه آزادی	کای-دو جدول	کای-دو برآورد شده	سطح معنی داری	میانگین نمره مبانی جامعه شناختی در دوره راهنمایی
۴	۹/۴۹	۱۰۶/۴۱	۰/۰۵	۱۳/۲۷

نمودار شماره ۳

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی ...

اطلاعات بدست آمده از جدول و نمودار (۳) مؤید آن است که میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی (اجتماعی) برنامه ریزی درسی ۱۸/۸ درصد در حد ضعیف ۳/۲ درصد در حد متوسط و ۱۰/۸ درصد در حد خوب و ۴۷/۸ درصد در حد بسیار خوب و ۱۹/۴ درصد در حد عالی می باشد و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (۱-۳) میانگین نمرات معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی برنامه ریزی درسی ۱۳/۲۷ است و چون مقدار X2 محاسبه شده (۱۰۶/۴۱) و در سطح اطمینان ۹۵ درصد از مقدار X2 جدول (۹/۴۹) بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخها واقعی است و بین فراوانی پاسخهای مشاهده شده و فراوانیهای مورد انتظار تفاوت معنادار است و لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی برنامه ریزی درسی در حد خوب است.

سؤال ۴: میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری چگونه

است ؟

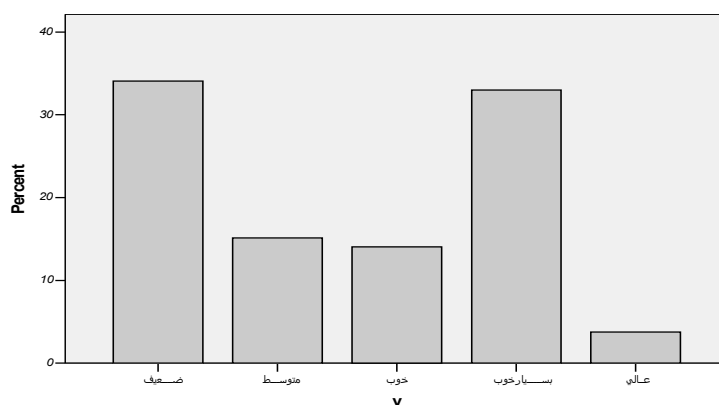
جدول (شماره ۱۴) توزیع نمرات، فراوانی و درصد سؤال ویژه تمقیق ۴

طبقه	نمره	فراوانی	درصد فراوانی
ضعیف	۰-۹/۹۹	۶۴	۳۴/۱
متوسط	۱۰-۱۱/۹۹	۲۸	۱۵/۱
خوب	۱۲-۱۳/۹۹	۲۶	۱۴
بسیار خوب	۱۴-۱۶/۹۹	۶۱	۳۳
عالی	۱۷-۲۰	۷	۳/۸
مجموع		۱۸۶	۱۰۰

نتایج آزمون فی دو (X2) بر اساس مقایسه فراوانی ها (جدول شماره ۱-۴)

درجه آزادی	کای-دو جدول	کای-دو برآورد شده	سطح معنی داری	میانگین نمره مبانی یادگیری در دوره راهنمایی
۴	۹/۴۹	۶۴/۶	۰/۰۵	۱۰/۸۴

نمودار شماره ۴

اطلاعات به دست آمده از جدول و نمودار (۴) مؤید آن است که میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری ۳۴/۱ درصد در حد ضعیف و ۱۵/۱ درصد در حد متوسط و ۱۴ درصد در حد خوب و ۳۳/۷ درصد در حد بسیار خوب و ۳/۸ درصد در حد عالی می باشد و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (۴-۱) میانگین نمرات معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری ۱۰/۸۴ است و چون مقدار X2 محاسبه شده (۶۴/۴) و در سطح اطمینان ۹۵ درصد از مقدار X2 جدول (۹/۴۹) بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخها واقعی است و بین فراوانی پاسخهای مشاهده شده و فراوانیهای مورد انتظار تفاوت معنادار است و لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری در حد متوسط است .

بحث و نتیجه گیری

بر اساس نتایج به دست آمده از یافته‌های تحقیق به طور کلی میزان شناخت معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه‌ریزی درسی و اصول یادگیری در حد متوسط است و همچنین بر اساس یافته‌های پژوهشی میزان آگاهی معلمان این دوره از مبانی فلسفی برنامه‌ریزی درسی در حد ضعیف و از مبانی روان شناختی برنامه‌ریزی درسی در حد متوسط و از مبانی جامعه شناختی برنامه‌ریزی درسی در حد خوب و از اصول یادگیری در حد متوسط می باشد. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های دایی زاده (۱۳۸۵) عابدی (۱۳۷۹) تاجیک (۱۳۸۳) آبیاری (۱۳۸۴) عباس زاده (۱۳۷۹) هماهنگ است. بر اساس پژوهش‌های مذکور اکثریت معلمان از اصول یادگیری و روش‌های تدریس و اصول علمی ارزشیابی، هدف‌های برنامه درسی و فناوری آموزشی اطلاع کافی ندارند.

در این زمینه آموزش و پرورش نظر به پیشرفت علوم و نیاز معلمان به دانش بیشتر لازم است بازآموزی جهت توانمند سازی حرفه ای معلمان پیش بینی نماید به گونه ای که حداقل هر سال یکبار معلمان اطلاعات جدیدتری به دست آورند و با آخرین یافته‌های تازه علمی و تربیتی در زمینه شغل خودشان مطلع گردند.

با توجه به یافته‌های پژوهش کسب کمترین میانگین در مبانی فلسفی برنامه‌ریزی درسی است بنابراین برای ارتقای دانش معلمان در زمینه مبانی فلسفی برنامه‌ریزی درسی کلاس ضمن خدمت درباره‌ی مکاتب فلسفی و فلسفه‌های تربیتی در طول سال تحصیلی برنامه‌ریزی گردد. نتایج پژوهش نشان داد که میزان آگاهی معلمان در اصول یادگیری در حد متوسط است. در صورتی که مطالعه و کاربرد اصول، قوانین و یافته‌های علمی، برنامه‌ی درسی را متکی به مبانی علمی خواهد کرد. آگاهی و تسلط معلمین بر این اصول ضامن موفقیت و کار آنها، بهبود آموزش و یادگیری و نهایتاً افزایش کارایی نظام آموزش و پرورش خواهد

پژوهشنامه تربیتی

شد. نتایج پژوهش های عباس زاده (۱۳۷۹) آبیاری (۱۳۸۴) هانگ (۱۹۹۶) تاجیک (۱۳۸۳) نشان می دهد که شرکت در دوره های آموزش ضمن خدمت و کارگاه های دانش افزایی کوتاه مدت موجب ارتقای دانش و مهارتهای حرفه ای معلمان شده است.

لذا تعیین برنامه های آموزشی ضمن خدمت و دراز مدت در زمینه بازآموزی و توانمند سازی حرفه ای معلمان بر اساس مطالعات دقیق نیازسنجی ها و آگاهی های مورد نیاز معلمان به منظور ارتقای دانش و مهارت ها و صلاحیت های حرفه ای آنان از مسائل اساسی و اجتناب ناپذیر به منظور کارآمد ساختن نظام آموزش و پرورش محسوب می گردد.

پیشنهادات

با توجه به نقش برجسته معلمان در تعلیم و تربیت و فرآیند یاددهی و یادگیری داده ها پژوهش حاکی از آن است که میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی و متوسطه از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری در حد متوسط است و بنابراین پیشنهادهائی بشرح زیر ارائه می گردد:

۱- تغییر نگرش نسبت به معلم و راههای تربیت و تأمین آن در جامعه در همه رده های مدیریتی. قبول این نکته که تغییر یا اصلاح نظام آموزش و پرورش و حل بسیاری از مسایل آموزش و پرورش ایران در گرو جذب، تربیت و تأمین معلمان شایسته است و سرمایه گذاری در این راه مناسب ترین و ثمر بخش ترین سرمایه گذاری می باشد. وجود این نگرش در مدیران عالی کشور موجب تخصیص اعتبارات بیش تر و تصویب طرح های مختلف مربوط به تربیت معلمان خواهد بود.

۲- تقویت این باور که معلمی امری فنی و تخصصی است. هر گاه همه به ویژه مسئولان برنامه ریزی کشور، باور کنند که معلمی همچون پزشکی و

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی ...

داروسازی و... امری فنی و تخصصی است و بدون کسب صلاحیت‌های لازم نمی‌توان در مدارس معلمی کرد، به مراکز تربیت معلم و تربیت دبیر اهمیت می‌دهند و تأمین معلم از این طریق مهم ترین سیاست برنامه‌ریزی کشور و وزارت آموزش و پرورش خواهد بود.

۳- نظر به پیشرفت علوم و نیاز معلمان به دانش بیش تر، لازم است دوره های باز آموزی برای همه معلمان آموزش و پرورش پیش بینی گردد. به گونه ای که حد اقل هر سال یکبار هر یک از معلمان این وزارتخانه، اطلاعات جدیدتری بدست آورند و با یافته‌های جدید علمی و تربیتی آشنا گردند.

۴- جهت افزایش توانمندیهای معلمان در زمینه مبانی روان شناختی، برنامه ریزی درسی کلاسهای حین خدمت با موضوع های روان شناسی، انواع نظریات یادگیری و پرورش تفکر خلاق و اصول روان شناختی و برنامه درسی برای کلیه معلمان دوره راهنمایی و متوسطه برنامه ریزی گردد.

۵- از آنجائیکه داشتن توانائیهای آشنایی با جامعه، نیازها و مشکلات جامعه معاصر، فرهنگ و اجزاء آن و رابطه فرهنگ با تعلیم و تربیت و صلاحیت ها و مهارت های اجتماعی مورد نیاز از اطلاعات جامعه شناختی معلمان می‌باشد لذا کلاسهای ضمن خدمت برای ارتقاء دانش معلمان بصورت حضوری و غیر حضوری برای معلمان در نظر گرفته شود.

۶- با توجه به اینکه معلمان جهت رشد و پیشرفت درسی دانش آموزان نیاز به آگاهی در زمینه ماهیت یادگیری، عوامل مؤثر در یادگیری و نقش مدارس در یادگیری و نظریه‌های مهم یادگیری و اصول آن را دارند و یافته های تحقیق نشان داد که در این زمینه در سطح متوسطی قرار داند لذا پیشنهاد می‌گردد کلاسهای ضمن خدمت حضوری یا غیر حضوری از طریق شبکه آموزش سیما با توجه به قرار داد فی ما بین صدا و سیما و وزارت خانه آموزش و پرورش طراحی گردد.

۷- از آنجائیکه آشنائی کلیه معلمان در دوره راهنمایی و متوسطه با «پژوهش حین عمل» یا «اقدام پژوهشی» بسیار می تواند در ارتقاء دانش آنان میسر باشد لذا پیشنهاد می گردد تحقیق حین عمل به عنوان روش موفقیت آمیز برای آمیختن عمل تدریس با تفکر و به منزله رویکردی جدید در تحقیقات آموزش و برنامه‌های درسی تربیت معلم و آموزش ضمن خدمت معلمان به خاطر ویژگی‌ها و محاسن آن بطور روز افزونی جهت ارتقاء کیفیت عمل تربیتی و افزایش کارآیی معلمان به کار گرفته شود.

۸- با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهاد می گردد آموزش و پرورش بر اساس یک برنامه تدوین شده و مدون از میزان آگاهی معلمان در زمینه حرفه‌ای و مهارت‌های مورد نیاز آنان ارزیابی بعمل آورد و آنانی که نیاز به آموزش دارند از طریق کلاس‌های آموزش ضمن خدمت جهت ارتقاء دانش آنان اقدام نماید.

۹- از آنجائیکه در حال حاضر هیچ گونه ارزشیابی از میزان آگاهی و اطلاعات معلمان در دوره‌های مختلف تحصیلی از توانمندیهای آنان در زمینه مبانی علمی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری و دیگر مهارت‌های مورد نیاز حرفه‌ای معلمان به عمل نمی آید و معلمان با اطلاعات زمان تحصیل خود و تجربیاتی که دارند در حرفه معلمی مشغول فعالیت می باشند این موضوع خود باعث بی توجهی آنان به مطالعه و افزایش دانش و آگاهی‌های مورد نیاز خود شده است لذا پیشنهاد می گردد معاونت نیروی انسانی و ارتقای دانش معلمان در آموزش و پرورش برنامه ریزی‌های مناسب در طول سال تحصیلی و ایام تابستان برای معلمان در زمینه مذکور برنامه ریزی و اجراء نماید.

ارائه الگوی عملی جهت ارتقای دانش و مهارت‌های معلمان: مرحله اول نیازسنجی: نیازسنجی یکی از مراحل مهم و اساسی هر الگوی مناسب آموزشی است، زیرا تنها با شناخت دقیق نیازهای آموزشی، محورهای اساسی برنامه آموزش ضمن خدمت مشخص می گردد (شارما ۲۰۰۱)، مرحله تعیین نیاز شامل:

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی ...

الف: مرحله بررسی وضع موجود: در این مرحله شرایط موجود شناسایی و تحلیل می گردد. برخی از اندیشمندان نیاز را فاصله یا شکافی بین آنچه که هست (وضع موجود) و آنچه باید باشد (وضع مطلوب) تلقی می کنند (هابرمن ۲۰۰۴)، در تحلیل وضع موجود باید همه فرصت ها و محدودیت ها و منابع و امکانات مورد توجه قرار گیرد و بر مبنای آنها، راهبرد های مناسب برای تأمین نیازها فراهم شود.

با توجه به نتایج تحقیق وضع موجود میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی و متوسطه از مبانی فلسفی روان شناختی و جامعه شناختی و اصول یادگیری با وضع مطلوب فاصله دارد بنابراین وضع موجود بیانگر فاصله و شکاف تا وضع مطلوب می باشد.

ب: مرحله تعیین نیازهای آموزشی: در این مرحله نیازهای آموزشی تعیین می گردد. نیازهای که بر تحلیل مسأله و مشکل، نقایص عملکردی مدیران مدارس، بررسی وضع موجود و ویژگی های شغلی و نیازهای مهارتی معلمان مبتنی است با توجه به نتایج تحقیق معلمان در زمینه مبانی فلسفی، روان شناختی، جامعه شناختی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری از نظر عملکردی دچار مشکل و نیاز به آموزش دارند.

مرحله دوم: تعیین روش و محتوای آموزشی:

الف: مرحله تعیین روش های انجام کار: در این مرحله با توجه به نتایج تحلیل روش ها و شناسایی مزایا و محدودیت های هر روش و نیازهای تعیین شده مناسب ترین روش انجام کار مشخص می شود.

شیوه های آموزش به انواع زیر قابل تقسیم است:

۱- آموزش های ضمن خدمت بلند مدت: در این شیوه، معلمان ضمن اشتغال به کار در ساعاتی غیر از ساعات انجام کار در کلاس ها حضور پیدا می کنند. محتوای آموزشی شامل مباحث نظری و علمی است در کلاس ارائه

می‌شود و این دوره‌ها معمولاً به دریافت مدرک تحصیلی می‌انجامد که در آینده زمینه‌ساز ارتقای شغلی و افزایش در آمد حقوقی معلمان است. دوره‌های بلند مدت به شکلی پیوسته در ظرف یک تا چند سال ادامه می‌یابد.

۲- آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت: این دوره‌ها با توجه به هدفی که دنبال می‌کنند و شیوه انجام آنها، طیف وسیع تری از آموزش ضمن خدمت را در بر می‌گیرند. آموزش‌های کوتاه مدت ممکن است به صورت ضمن خدمت یا حین کار ارائه گردد و آموزش معلمان در طول اشتغال که در خارج از محیط واقعی کار و به صورت گردهمایی - کارگاه آموزشی و تشکیل کلاس صورت می‌گیرد.

ب: مرحله تعیین محتوای آموزشی: تناسب محتوای آموزشی با هدف‌های دوره، ویژگیهای شغلی و نیازهای مهارتی معلمان مدارس و مورد توجه قرار دادن روش‌های تهیه آن در این مرحله تأمین می‌گردد.

الف: دروس مشترک: شامل: ۱- اصول و مبانی آموزش و پرورش ۲- اصول و فلسفه تعلیم و تربیت ۳- تکنولوژی آموزشی ۴- آموزش و پرورش تطبیقی ۵- روان شناسی عمومی ۶- روان شناسی تربیتی ۷- روان شناسی رشد نوجوانی ۸- مسائل نوجوانان و جوانان ۱۰- جامعه شناسی عمومی ۱۱- جامعه شناسی آموزش و پرورش ۱۲- اقتصاد آموزش و پرورش ۱۳- روش تحقیق ضمن عمل ۱۴- روشها و فنون تدریس ۱۵- سنجش و اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی ۱۶- مقدمات و اصول برنامه ریزی درسی و آموزشی ۱۷- آموزش مبانی کامپیوتر.

ب: دروس تخصصی: با توجه به رشته‌های موجود در مدارس راهنمایی.

مرحله سوم: اجرا، مرحله اجرا شامل مراحل زیر می‌باشد:

الف: تدارک امکانات و وسایل: در این مرحله باید با تدارک امکانات لازم زمینه اجرای آموزش را فراهم ساخت، تدارک نیروی انسانی مناسب، تهیه وسایل

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی ...
آموزشی مورد نیاز و تأمین به موقع بودجه و منابع مالی و امکانات رفاهی،
اجرای مطلوب دوره های آموزشی معلمان را ممکن می سازد .

ب: تدارک فضای مناسب آموزشی: تدارک فضای متناسب با نیاز برنامه و
انتظارات معلمان و استفاده از آن در این مرحله تأمین می گردد.

ج: مرحله توجه به فرصت ها و محدودیت های معلمان: در فرآیند آموزش
ضمن خدمت معلمان مدارس به دلیل اشتغال، بزرگسالی و ایفای مسئولیت های
متعدد با مشکلات زیادی روبه رو هستند. برای معلمان مدارس توجه به زمان و
مکان مناسب و محتوای آموزشی متناسب با توانایی آنان مهم است.

مرحله چهارم: مرحله ارزشیابی و بازخورد: ارزش یابی فرآیندی است که
شناخت را ممکن و اتخاذ تصمیمات مناسب را میسر می سازد. ارزش یابی برای
دست یافتن به میزان تحقق اهداف و مقاصد، جلوگیری از انحرافات و رفع نواقص،
ارائه راه حل های مناسب و کمک به افزایش کارآیی و اثر بخشی و ... مورد
استفاده قرار می گیرد. فرآیند ارزشیابی شامل چهار زیر مرحله است که عبارتند
از:

- مرحله ارزش یابی از روش های آموزشی .

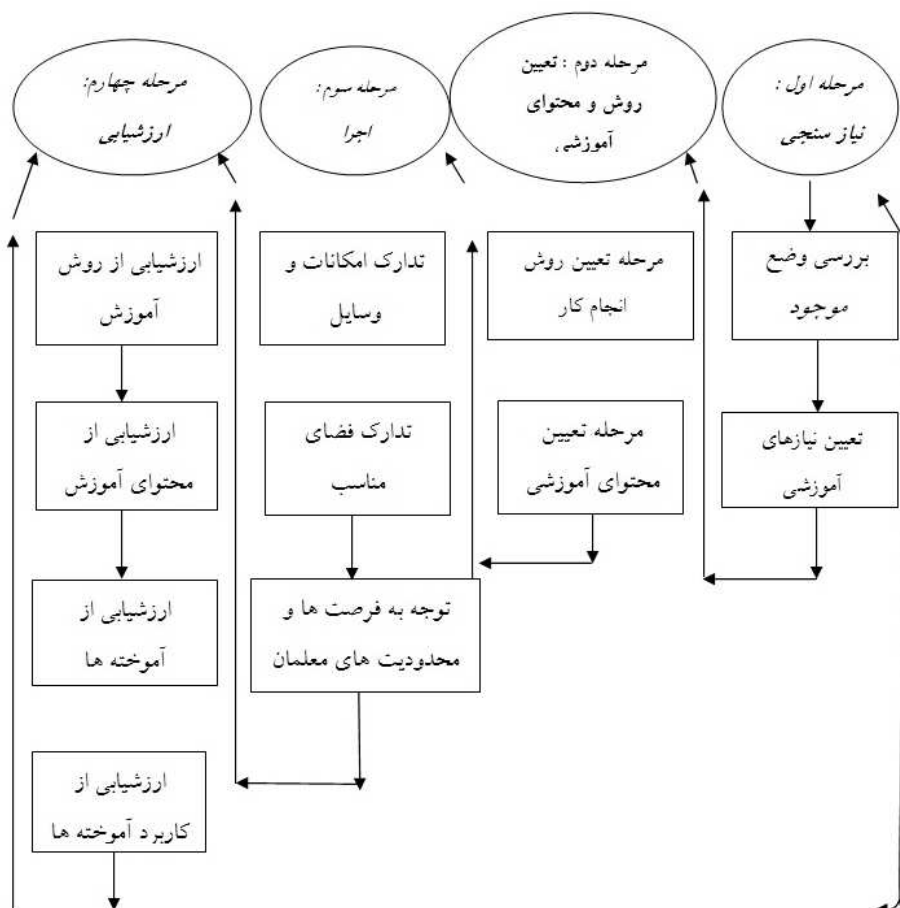
- مرحله ارزش یابی از محتوای آموزشی .

- مرحله ارزش یابی از آموخته ها .

- مرحله ارزش یابی از کاربرد آموخته ها.

مرحله بازخورد: در این مرحله نتایج هر مرحله از ارزش یابی به صورت
بازخورد به قسمت ورودی سیستم بر می گردد و کنترل و اصلاح جریان
آموزشی را از مرحله تعیین نیاز تا پایان مرحله ارزش یابی ممکن می سازد.

نمودار الگوی پیشنهادی جهت ارتقای دانش و مهارت های معلمان

کتابنامه

- آبیاری، شهنواز، (۱۳۸۴)، مطالعه ی عوامل مؤثر بر کارایی معلمان در تدریس از دیدگاه مدیران و دبیران مدارس ایلام، پایان نامه کارشناسی ارشد پیام نور، تهران .
- پوربهی، عبدالله، (۱۳۷۳)، بررسی میزان آشنایی معلمان پایه چهارم ابتدایی با روشهای تدریس با مفاهیم علمی دروس مربوط به استان بوشهر.
- تاجیک، عزیزالله، (۱۳۸۳)، عملکرد معلمان پایه پنجم ابتدایی با توجه به میزان آگاهی آنان از اهداف روش تدریس، مهارت تدریس، کاربرد مواد آموزشی، روش ارزشیابی و کیفیت سؤالیهای امتحانی در درس تعلیمات اجتماعی، پایان نامه دکتری دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، تربیت معلم .
- دای زاده، حسین جان، (۱۳۸۵)، مبانی فلسفی، روان شناختی و اجتماعی برنامه درسی، تهران، انتشارات یادواره کتاب.
- دانائی، اکبر، (۱۳۸۶)، بررسی میزان آگاهی معلمان علوم تجربی مقطع راهنمایی از نظریه های یادگیری با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شهرستان سنجند، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران .
- شریعتمداری، علی، (۱۳۸۱)، جامعه و تعلیم و تربیت، تهران، انتشارات امیر کبیر، چاپ بیست و یک .
- شریعتمداری، علی، (۱۳۸۷)، روانشناسی تربیتی، تهران، انتشارات امیر کبیر، چاپ بیستم .
- عابدی اصفهانی، مهری، (۱۳۷۹)، بررسی میزان اطلاعات شخصی معلمان دوره راهنمایی در زمینه طرح و تهیه ی سؤالات امتحانی و مهارتهای ارزشیابی در استان اصفهان .
- عباس زادگان، سید محمد، (۱۳۷۶)، اصول و مفاهیم اساسی در برنامه ریزی درسی، تهران، انتشارات سوره، چاپ اول .

- قنبری پور، فرانک، (۱۳۷۹)، بررسی میزان بکارگیری روش تدریس فعال توصیه شده در راهنمایی تدریس کتاب علوم تجربی پایه پنجم ابتدایی توسط معلمان شهر رشت و تأثیر آن بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان، پایان نامه کارشناسی ارشد .

-کیانمنش، علیرضا، (۱۳۷۷)، روشهای ارزشیابی آموزشی، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور .

- یار محمدیان، محمد حسین، (۱۳۷۷)، اصول برنامه ریزی درسی، تهران، انتشارات یادواره کتاب .

- HONG,H-J.(1996).POSSIBILITIES AND LIMITATIONS OF TEACHER PARTICIPATION CURRICULUM DEVELOPMENT.THE CASE OF THE KOREAN PRIMARY SCHOOL , UNPUBLISHED DOCTORAL DISSERTATION.
- HUBERMAN, T. (2004). TEACHERS ' PROFESSIONAL GROWTH AND IMPROVEMENT. UNESCO .
- SHARMA C.R .(2001) TOTAL QUALITY MANAGEMENT IN EDUEATION , INDIRA GANDHI NATIONAL OPEN UNIVERSITY , INDIA.